ОДОБРЯВАМ:

ДИРЕКТОР НА ЗИ – ШУМЕН: ……
/ПРОФ. Д-Р ЦВЕТАН КИКИНДОНОВ/

ЕТИЧЕН КОДЕКС

ЗА ПОВЕДЕНИЕ НА СЛУЖИТЕЛИТЕ В ЗЕМЕДЕЛСКИ ИНСТИТУТ – ШУМЕН

2026 г.
ШУМЕН

Глава първа
ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл.1. Този кодекс определя етичните норми и правила за поведение, които служителите на Земеделски институт – Шумен (ЗИ-Шумен) следва да спазват.

Чл.2. Кодексът има за цел да повиши общественото доверие в професионализма и морала на служителите на ЗИ-Шумен, както и да издигне престижа на научно-изследователската, експертната и преподавателската дейност на неговите служители.

Чл.3. Дейността на служителите в ЗИ-Шумен се осъществява при спазване принципите на компетентност, отговорност, безпристрастност, законност, лоялност, честност, политическа неутралност, зачитане на личността, отчетност и толерантност.

(1) *Компетентност* – служителят извършва дейността си като използва и прилага знанията и опита, които притежава, и непрекъснато повишава нивото на професионалната си квалификация и работа в интерес на научно-експертната дейност и продукт.

(2) *Отговорност* – служителят следва поведение, което не накърнява престижа на българската наука и свързаните с нея институции, не само при изпълнение на служебните си задължения, но и в своя обществен и личен живот.

(3) *Безпристрастност* – служителят извършва дейността си обективно и добросъвестно, като се стреми вярно, точно и безпристрастно да събира, анализира и оценява всички факти и обстоятелства свързани с работата му, без да допуска влияние на собствени или чужди интереси.

(4) *Законност* – служителят изпълнява служебните си задължения при строго спазване на Конституцията и законите на Република България, и съобразно установените вътрешни правила в Селскостопанска академия и Земеделски институт - Шумен.

(5) *Лоялност* – служителят съдейства за провеждането на научната стратегия на Селскостопанска академия и Земеделски институт - Шумен, основаващи се на принципите на правовата държава.

(6) *Честност* – служителят, в зависимост от функциите, които изпълнява, осъществява действия, предлага и взема решения, водещи до укрепване на доверието в качеството и надеждността на научната продукция на ЗИ - Шумен.

(7) *Политическа и светогледна неутралност* – служителят не допуска в своята работа да бъде повлиян от свои или чужди политически и светогледни пристрастия.

(8) *Зачитане на личността* – при изпълнение на служебните си задължения служителят се отнася любезно, възпитано и с уважение към всеки, като зачита правата и достойнството на личността и не допуска каквито и да са прояви на дискриминация.

(9) *Отчетност* – служителят осъществява своята дейност по начин, даващ възможност да се видят ясно неговите действия и резултатите от извършената работа.

(10) *Толерантност* – служителят подхожда толерантно и с разбиране към алтернативни или допълнителни мнения и позиции, изразявани от личности или институции.

Чл.4. Служителят е длъжен да спазва установеното работно време за изпълнение на възложените му задължения.

Чл.5. Служителят следва да изглежда по начин, подходящ за средата, в която работи.

Чл.6. (1) Документи, данни и информация в Земеделски институт - Шумен могат да се използват от служителя само за изпълнение на служебните му задължения при спазване на разпоредбите за защита на класифицирана информация, на служебна тайна и лични данни на трети лица.

(2) Служителят е длъжен да не разгласява факти и сведения, станали му известни при или по повод изпълнение на служебните му задължения, освен в изрично посочените от закон случаи.

(3) Служителят трябва да предприема необходимите действия за гарантиране на сигурността и недопускане на неразрешено разкриване на защитената информация и/или

данни и информация от служебните компютри и помещения, чрез установените мерки за защита.

Чл.7. (1) При изпълнение на служебните си задължения служителят опазва повереното му имущество с грижата на добър стопанин и не допуска използването му за лични цели.

(2) Служителят е длъжен своевременно да информира непосредствения си ръководител за загубата или повреждането на повереното му имущество, данни или документи.

(3) Служителят не може да изнася документи и имущество на Земеделски институт - Шумен извън мястото, където изпълнява служебните си задължения, освен след писмено разрешение.

Глава втора
АКАДЕМИЧНА ЕТИКА

Раздел I
Академична етика на експерименталната дейност

Чл. 8. Ученият трябва да спазва изискванията за осъществяване на ефективна научна дейност, насочени към задълбочено всестранно изследване и установяване на обективната истина и за постигане на убедително трайно ново познание или обновяване и обогатяване на знанието за изследвания обект.

Чл. 9. Ученият следва да се стреми към аргументирано доказване на поддържаните от него хипотези, изводи и заключения, получени в резултат на изследователската му дейност. Не бива да се допускат предубедени заключения, непроверени и неаргументирани изводи.Основната грижа на учения е да постигне в максимална степен обективната истина, като за целта проверява тълкуванията и заключенията, които пораждат съмнение.

Чл. 10. Ученият следва да полага особени грижи, да дава високи оценки и насърчения на онези изследвания, които водят до оригинални приноси в съответната научна практика, без да се влияе от субективни приоритети.

Чл. 11. Ученият следва да проявява почтеност и коректност в отношенията си със своите конкуренти от съответната научна област. Той трябва да уважава чуждия принос и приоритет на предшестващите изследователи, които са работили в неговата научна област.

Чл. 12. Не се допуска под каквато и да е форма присвояване на чужди научни постижения, отнемане на чуждо авторско право (плагиатство), "кражбата" на чужди идеи, фалшифицирането на чужди трудове, на данни и др.

Чл. 13. Едно от най-съществените задължения на ръководителите на научните колективи е подготовката на младите изследователи и стимулирането на тяхното възходящо развитие.

Раздел II
Академична етика на публикационната дейност

Чл. 14. Едно от най-съществените средства за популяризиране на постигнатите научни резултати са публикациите в научния печат и отделни издания.

(1) Авторите на тези публикации носят морална отговорност за научната достоверност на същите. Недопустимо е да се фалшифицират данни и резултати, получени в хода на изследователската дейност.

(2) Стремежът на учения да изпревари своите колеги в получаването на нови научни знания и постигането на признание за приоритет от научната общност и от обществото не

бива да го противопоставя на общи интереси, основани на авторитета на науката, академичната автономия, които изискват сътрудничество и взаимно уважение.

(3) При съвместно извършвана научно-изследователска дейност етично е да се определя реалният принос на всеки изследовател, съобразно извършената от него работа. "Почетно"авторство или авторство по политически причини или с други цели е недопустимо.

(4) Лица, които могат да се посочат като съавтори, са тези, които имат значителен принос за провеждането на изследването, за получаването, анализирането и тълкуването на резултатите или за написване на ръкописа, ако са дали съгласието си за публикацията.

(5) Подкрепата от други звена и лица, както и от членове на ръководството на научната организация трябва да се отразява в бележка за изказване на благодарност, а не в посочване в списъка на съавторите.

Раздел III

Академична етика на научната дискусия

Чл. 15. При съвременните условия и организация на научната дейност често истината се търси от колектив от учени, които изследват съвместно дадена проблематика. В тези случаи съществена роля има научната дискусия.

(1) Академичният морал изисква да се дискутират идеи, а не личностни характеристики, да се прилагат аргументи, теоретични обяснения, а не персонални характеристики и квалификации.

(2) Значимостта на гледищата и предлаганите изводи не бива да се определя от научните звания и степени на авторите, а от силата на научните им доводи. Гледищата не следва да се оценяват на основата на личността на техните приносители, а на базата на универсални критерии за научност, установени чрез консенсус от научната общност.

(3) Наличието на безпристрастна и обективна оценка е неизменно морално изискване към научната общност. Проявите на завист, злоба, корупция, зложелателство и недоброжелателност са несъвместими с академичната етика.

(4) В дискусионни ситуации са недопустими всякакви форми на злоупотреба, като например: отправяне на заплахи, оказване на психологически натиск или физическо насилие, неправомерни квалификации и др.

(5) Констатирането на отклонения от изискванията на академичната етика и осъществяването на недобросъвестна научна дейност е основание за отрицателна морална оценка от съответния научен колектив или от научната общност, която може да се изрази със съответна критика в научния печат или обществените медии.

Раздел IV

Академична етика на научно рецензиране и конкурсна дейност

Чл. 16. Рецензентската практика трябва да бъде подчинена на изискванията на морала. Рецензиите следва да се основават единствено на преценката на реалните обективни качества, без да спестяват както положителните качества, така и недостатъците на реализирания труд.

Чл. 17. Рецензиите не бива да преследват злепоставяне на автора, водено от предубеждения или негативни личностни настроения.

Чл. 18. Рецензиите следва да подкрепят позитивните научни търсения и да не блокират чрез неправомерен негативизъм научния процес.

Чл. 19. Участието на учените в конкурси за придобиване на научни степени и научни звания, за разработване на проекти, за разпределение на субсидии и др. е обективно и безпристрастно.

Чл. 20. Проява на недобросъвестна научна практика е преднамереното посочване или отхвърляне на едностранно подбрани факти и аргументи, позоваване на невярна

информация и данни, с цел да бъдат злепоставени участници в конкурса или да се получат оферти за участие в научни програми или финансова помощ, без да има необходимите основания за това.

Раздел V
Етика при популяризиране на научния продукт

Чл. 21. Учените имат морален ангажимент към социалната отговорност на науката пред обществото и особено за хуманното използване на техните научни постижения.

Чл. 22. Ученият популяризира научни факти чрез доклади, дискусии и беседи в широкото медийно пространство. Представянето на научна информация става по разбираем и истинен начин, без да се манипулира мнението на неспециалисти и без внушения в определени насоки, основани на доверието в експертността на научния работник.

Чл. 23. Изяви в медийното и публичното пространство на сътрудници на ЗИ-Шумен, които се представят от името на Института, следва да са съобразени и подчинени на научната позиция и концепция на научната общност на ЗИ-Шумен. Академичната етика изисква да се въведе ясно разграничение и поемане на персонална отговорност за представената информация, ако изказваните мнения се различават от общата научна позиция на ЗИ-Шумен.

Глава трета
ПРОФЕСИОНАЛНО ПОВЕДЕНИЕ

Раздел I
Взаимоотношения с ръководството

Чл. 24. **(1)** Служителят подпомага ръководството на ЗИ-Шумен с висок професионализъм, безпристрастност и активност при разработването и провеждането на политиката на ведомството, както и при изпълнението на взетите решения и осъществяване правомощията на неговите ръководители.

(2) При изпълнение на служебните си задължения служителят следва поведение, което създава увереност у ръководителите, чиято дейност подпомага, че могат да му се доверяват и да разчитат на него.

Чл. 25. Служителят изпълнява задълженията си честно и безпристрастно, като не допуска личните политически пристрастия или пристрастия от расов, етнически, религиозен, езиков или друг характер да му влияят.

Чл. 26. **(1)** Служителят е длъжен да спазва служебната йерархия и стриктно да изпълнява актовете и заповедите на Земеделски институт - Шумен.

(2) Когато прави предложения пред ръководни длъжностни лица от ЗИ-Шумен, служителят предоставя цялата информация, отнасяща се до вземането на конкретно решение.

(3) Служителят не е длъжен да изпълни неправомерна заповед, издадена по установения ред, когато тя съдържа очевидно за него правонарушение. В този случай той е длъжен незабавно да уведоми ръководителя, издал заповедта, при спазване на йерархичната подчиненост.

(4) Служителят може да поиска писмено потвърждаване на служебния акт, когато в отправената до него устна заповед се съдържа очевидно за него правонарушение. При отказ за писмено потвърждаване, служителят не е длъжен да изпълни заповедта.

(5) Служителят не е длъжен да изпълни нареждане, което засяга неговите права, правата на неговата съпруга или съпруг, роднини по права линия без ограничения, по съребрена линия до четвърта степен и по сватовство до втора степен включително. В този случай той е длъжен незабавно да уведоми ръководителя, от когото е получил нареждането.

Чл. 27. Служителят поставя пред ръководството и прекия си ръководител открито и честно проблемите, с които се сблъсква в процеса на работа или при изпълнението на възложените му задачи, като се консултира с тях с цел разрешаването им.

Раздел II

Взаимоотношение с колеги

Чл. 28. (1) В отношенията с колегите си служителят проявява уважение, коректност и толерантност, като не допуска поведение, което накърнява достойнството и правата на отделната личност.

(2) Служителят уважава мнението на колегите си и се съобразява с правото им на личен живот.

Чл. 29. Служителят оказва помощ и съдействие на своите колеги при изпълнение на служебните им задължения, в рамките на своята компетентност.

Чл. 30. Не се допуска отправянето на обидни квалификации и дискриминационно отношение между служителите в ЗИ-Шумен.

Чл. 31. (1) Служителите трябва да се стремят да предотвратят конфликтни ситуации помежду си. Лични противоречия се разрешават с помощта на прекия ръководител, а когато това е невъзможно чрез висшестоящия такъв.

(2) Недопустимо е възникването на конфликт между служители в присъствието на трети лица.

Чл. 32. Служителят на ЗИ-Шумен, особено когато изпълнява ръководни функции, трябва да бъде пример на другите служители с качественото и срочно изпълнение на служебните си задължения, своето лично поведение и чувство за отговорност.

Раздел III

Конфликт на интереси

Чл. 33. Служител на ЗИ-Шумен не може да участва при обсъждането, подготовката, вземането и изпълнението на решения, свързани с Глава II от настоящия кодекс, когато той или свързани с него лица са заинтересувани от съответното решение, или когато има със заинтересуваните лица отношения, пораждащи основателни съмнения в неговата безпристрастност.

Чл. 34. При възлагането на служебна задача, чието изпълнение може да доведе до конфликт между служебните му задължения и неговите частни интереси, служителят следва своевременно да уведоми своя ръководител.

Чл. 35. (1) Служител, на когото станат известни факти и обстоятелства за възникнал конфликт на интереси в ЗИ-Шумен, предприема необходимите мерки за изясняване на въпроса като уведомява прекия си ръководител, който след изясняване на случая докладва на директора на ЗИ-Шумен.

(2) Ръководител, на когото станат известни факти и обстоятелства за действие или бездействие на подчинените му, което е несъвместимо с техните служебни задължения, е длъжен да предприеме необходимите мерки и действия за търсене на дисциплинарна отговорност.

Чл. 36. Когато служителят се съмнява дали дадена дейност е съвместима със служебните му задължения, той трябва да обсъди това със своя ръководител.

Чл. 37. Служителят не може да използва служебното си положение за осъществяване на свои лични или на семейството си интереси.

Чл. 38. Служителят не участва в каквито и да са сделки, които са несъвместими с неговата длъжност, функции и задължения.

Чл. 39. Служителите, напуснали ЗИ-Шумен, не трябва да злоупотребяват с информацията, която им е станала известна във връзка с длъжността, която са заемали, или с функциите, които са изпълнявали.

Раздел IV

Други правила за професионално поведение

Чл. 40. Служителят противодейства на корупционни прояви и на други неправомерни действия в ЗИ-Шумен и другите структури в системата на ССА.

Чл. 41. Служителят не допуска да бъде поставен във финансова зависимост или в друга обвързаност от външни лица или организации, както и да иска и да приема подаръци, услуги, пари, облаги или други ползи, които могат да повлияят на изпълнението на служебните му задължения, на неговите решения или да нарушат професионалния му подход по определени въпроси.

Чл. 42. Служителят не използва служебното си положение и власт или информацията, станала му известна, при или по повод изпълнение на служебните му задължения, в свой или чужд личен интерес.

Чл. 43. Недопустимо е проявяването на субективизъм, егоизъм или пристрастие при разпределение на ресурси от материалната база на ЗИ-Шумен по начин, който не е съобразен или ощетява дейността на други работни групи или лица.

Чл. 44. Документи и научни данни в ЗИ-Шумен могат да се използват от служителя само за изпълнение на служебните му задължения при спазване на правилата за защита на информацията.

Чл. 45. Служителят е длъжен да не разгласява факти и сведения, станали му известни при или по повод изпълнение на служебните му задължения.

Чл. 46. Служителят трябва да предприема необходимите действия с цел гарантиране на сигурността и недопускане на неразрешено разкриване на защитената информация и/или данни и информация от служебните компютри.

Чл. 47. При изпълнение на служебните си задължения служителят опазва повереното му имущество с грижата на добър стопанин и не допуска използването му за лични цели.

Чл. 48. При загуба или повреждане на имущество, документи или данни на ЗИ-Шумен служителят е длъжен своевременно да информира прекия си ръководител, а при невъзможност - висшестоящия такъв.

Чл. 49. Служителят не може да изнася имущество и документи на ЗИ-Шумен извън мястото, където изпълнява служебните си задължения, без това да е съгласувано с прекия ръководител.

Чл. 50. Служителят няма право да предоставя достъп до служебно имущество и документи на външни лица или членове на семейството си, без това да е съгласувано с прекия ръководител.

Глава четвърта
ЛИЧНО ПОВЕДЕНИЕ

Чл. 51. **(1)** При изпълнение на служебните си задължения и в обществения си живот служителят следва поведение, което не уронва престижа на ЗИ-Шумен.

(2) Служителят се стреми да избягва в поведението си конфликтни ситуации, а при възникването им цели да ги преустанови, като запази спокойствие и контролира поведението си.

(3) Служителят спазва благоприличието и деловия вид в облеклото, съответстващи на служебното му положение и на институцията, която представлява.

(4) Служителят не се явява на работа или изпълнява служебните си задължения в нетрезво състояние.

Чл. 52. Служителят не допуска на работното си място и извън него поведение, несъвместимо с добрите нрави.

Чл. 53. Служителят не може да участва в скандални прояви, с които би могъл да накърни престижа на ССА и в частност – на ЗИ-Шумен.

Глава пета
МЕРКИ ПО ПРИЛАГАНЕ

Чл. 54. Установяването на неетични прояви изисква най-напред те да бъдат констатирани по достоверен и убедителен начин. При всички случаи критикуваният за неморална дейност има право на защита. До доказване на противното се приема, че той е добросъвестен.

Чл. 55. Етичният кодекс подлежи на задължително спазване от всички служители и ръководни длъжностни лица в ЗИ-Шумен. При осъществяването на действия, несъвместими с поведението по този кодекс, служителят следва да понесе морални санкции.

Чл. 56. Този кодекс следва да се доведе до знанието на всички работещи в ЗИ-Шумен за сведение и изпълнение, като запознаването с неговото съдържание се удостоверява лично от служителя чрез подпис.

Глава шеста
ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§1. Включените в този кодекс правила на академичния морал не изчерпват обществения ангажимент на учените. Те трябва да спазват законите на страната, регулиращи както научната дейност и авторското право, така и другите обществени отношения. Проявите на корупция, несправедливост, некомпетентност и нарушения на изискванията за научно-изследователска дейност съобразно установените регламенти, са несъвместими и с академичната етика.

§2. Спазването на морала е грижа на всеки учен поотделно, на ръководствата на научните звена, на научните общности и техните организации.

§ 3. (1) В едномесечен срок от влизането в сила на Етичния кодекс за поведение на служителите в Земеделски институт - Шумен, Ръководството на Института запознава всички служители с правилата на поведение в този кодекс.

(2) Запознаването по ал. 1 се удостоверява с декларацията по образец, съгласно Приложение 1, която се съхранява в досието на служителя.

(3) При първоначално встъпване в длъжност, Ръководството на Института е длъжно да запознае служителя с разпоредбите на този кодекс в 7 дневен срок от встъпването.

§ 4. Етичният кодекс за поведение на служителите в Земеделски институт - Шумен се утвърждава от Директора на Института и важи за всички служители в Земеделски институт -Шумен.

§ 5. Настоящият Етичен кодекс влиза в сила от датата на утвърждаването му.

Приложение 1

Д Е К Л А Р А Ц И Я
по чл. 56 от Етичния кодекс за поведение на служителите
в Земеделски институт - Шумен

Долуподписаният .....

ЕГН ..... на длъжност .....

в Земеделски институт - Шумен

Д Е К Л А Р И Р А М,

че съм запознат с правилата за поведение, утвърдени с Етичния кодекс за поведение на работещите в Земеделски институт - Шумен.

Известна ми е дисциплинарната отговорност за неспазване на правилата за поведение в този кодекс.

Дата на деклариране:.....

ДЕКЛАРАТОР: .....